

108129

ERDÉLY

HONISMERETŐ FOLYÓIRAT

Az Erdélyi Kárpát Egyesület hivatalos értesítője

MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKÉV

Főszerkesztő és felelős kiadó: Dr. BALOGH ERNŐ
Főmunkatárs: JANCSIKA ALBERT
Laptulajdonos: ERDÉLYI KÁRPÁT EGYESÜLET

XL. ÉVFOLYAM

1942. 3. SZ. (357)

Erdély

TARTALOM

Zsembery Gyula dr.: A Mátyás-túrákról egy- és más. — Dr. Tulogdy János: Az Erdélyi Kárpát Egyesület központjának Mátyás király-emléktúrája. — B. I.: Régi túranaplókból ... — Irodalom. — Hírek. — Kirándulások. — A címlap Koválszky Károly felvétele.

Az „Erdély” előfizetési ára egész évre 6 pengő. Tagoknak 5 pengő. — Tagsági díj évi 6 P. — Az előfizetési díjak befizethetők az EKE 72.478. számú csekkszám-láján és a központi irodában Kolozsvár, Jókai-utca 2., II. emelet. — Hivatalos órák: d. e. 9—1-ig, d. u. 5—8-ig. Telefon 36-37.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület központjának és vidéki osztályainak levelezési címei:

Központ: Kolozsvár, Jókai-utca 2., II. emelet. Telefon 36-37.

Besztercei osztály: Beke Ödön, Beszterce, Radnai kapu u. 1/a.

Csikszéki osztály: Székely Géza, Csíkszereda, OMIH.

Déni »Cibles« osztály: Knizsek Károly, Dés. Villamosművek.

Háromszéki osztály: Dr. Dobay Réla Sepsiszentgyörgy.

Marosszéki osztály: EKE marosszéki osztálya, Kazinczy-u. 13., Marosvásárhely.

Nagybányai „Gutin” osztály: Tréger Lajos, Nagybánya, Fürdőtelep.

Oradnai osztály: vitéz Solthy László, Oradna.

Révi »Zichy« osztály: Dr. Kulcsár András ref. lelkész, Rév.

Udvarhelyi osztály: Zárug András, kereskedő, Székelyudvarhely.

Zilahi »Meszes« osztály: Seress Miklós, Zilah, Király-u. 23.

ERDÉLY

A Mátyás-túrákról egy- és más

Mikor eleink bejöttek az országba, akkor a törzs-szervezet volt érvényben nálunk, amint hogy egy csaknem állandóan mozgásban levő népnél másképen alig is lett volna elképzelhető. A fejedelmek idejében ez a szervezet egyideig még használatban maradt, de soká már nem válhatott be. Az egyes nemzetségek, családok ide-oda vándoroltak, a jó legelőket és földeket keresgélték és lassankint egészen összekeveredtek. A törzs távolabb lakó tagjait alig lehetett kézben tartani, s a törzsek területén elhelyezkedett mindenféle oda nem tartozó elemek sok zavart okoztak. Szent István érdeme, hogy hatalmas népünket a területi elv szerint kezdte rendbeszedni, ő vetette meg az alapját a vármegyéknek, a máig is jól bevált egységes országos közigazgatásnak s ezzel megmentette népünket a teljes szétszűlléstől. Múltán tiszteljük tehát benne egyik legnagyobb királyunkat — még akkor is, ha a kereszténység elterjesztését nem is az ő, hanem mellette elődei és utódai érdeméül akarnók betudni.

Arpádházi királyaink 300 éves uralkodása alatt nem is mert velünk újrat húzni egyetlen nyugati szomszédunk sem és ha itt-ott értek is nagy csapások (pl. a tatárjárás) azokat is hamar ki tudtuk heverni.

Szomszédaink mind növekedő hatalmával, de különösen a fenyegető török veszedelemmel szemben azonban a saját erejére és a nemesség felkelésére támaszkodó rendszer mindinkább kezdett elavulni, kezdett ismét zűlléssel, gyengüléssel fenyegetni. Az az erős, az a hatalmas szervezőerő, mely az állandó hadsereget, az annak fenntartására szükséges adót és sok más, akkoriban újságszámba menő nagy terheket, de nagy erőt is jelentő rendet behozta Mátyás volt és ezzel ismét Európa legnagyobb hatalmává tette országunkat. És ha Bécsben meg nem mérgezik aránylag még fiatal korban, ha marad ideje nagy gondolatait mind végre is hajtani, akkor bizonyára elkerüljük a török veszedelmet, a nemzeti erőnek kurucokra és labancokra való széthasadását, az egymás pusztítását és azt a csaknem két évszázadon át tartó visszaesést, melyet még ma sem sikerült teljesen kihevernünk, amely végeredményében a kis nemzetek közé szorított vissza bennünket. De amíg élt, ismét Európa legmíveltebb, legerősebb, legegységesebb nemzete voltunk. Sokan elége-

detlenkedtek ugyan újitásaival szemben, szomszédok, sőt magyarok is sokat lázongtak, de ő erős kézzel rendet teremtett mindenütt, megmutatván, hogy igenis lehet a magyart egységesen vezetni, lehet a rendbontókat megfélemezni és hogy az egységes, egymást támogató magyarság minden veszéllyel győzedelmesen szembe tud nézni.

Ma ismét háborúban élünk, külső ellenség éppen olyan vészes erővel tör Európára, mint hajdan a törökség. Ismét erőt, összetartást kell mutatnunk és minden erőnket latbavetnünk, hogy a belső és külső rendbontókkal szemben további évezredre, vagy legalább századokra lehetővé tegyük a fejlődést.

Ez indította az Országos Sportközpontot, hogy elrendelje a folyó 1943. évnek Mátyás király emlékére való felajánlását. Ez az év a magyar egység és kötelességtudás megalapozására, az áldozatos és önzetlen erőfeszítésekre való készségünket van hivatva erősíteni.

Ezt az egységet, ezt az országos összefogást, ezt a közérdekű munkát akarja érzékeltetni a magyar turistaság is, mikor a régi, kis csoportokban való szórakoztató és egészségápoló kirándulások mellé az idén felvette munkatervébe az egységes irányítás mellett való s elsősorban katonai előgyakorlatot jelentő országos megmozdulásait, a Mátyás-túrákat és a Mátyás-terepgyakorlatait, melyeken Mátyás király emlékének kíván áldozni, de azonkívül minél több embert ki kíván képezni arra, hogy nagyobb menetteljesítményekre legyen képes, tudjon az időjárás viszontagságai ellen helyesen védekezni, értsen a térképolvasáshoz, távolságbecsléshez, táborozáshoz, vállalja szívesen az önkéntes fegyelmet, ápolja a bajtársiasságot, szóval tegye testét is éppé, erőssé és egészségessé és tanuljon meg mindent, amit a fegyverforgatáson kívül minden jó honvédnek tudnia szükséges.

A Mátyás-túrákon való részvétellel minden magyar érezze tehát azt, hogy ezuttal egyben honvédelmi kötelességet is teljesít azzal, hogy maga is jár a szabadba és másokat is toboroz erre, tulajdonképpen hazafias munkát végez és a maga részéről tehetségéhez képest hozzájárul a nagy nemzeti erőfeszítéshez, a küzdelemhez, amelyben csakis úgy tudjuk megállani a helyünket, ha az életet nem a kényelmesebbik oldaláról fogjuk fel.

A Szövetség kötelességévé tette minden egyesületnek, hogy a saját területén Mátyás-túrákat rendezzen és a Szövetség elvárja, hogy minden turista résztvesz annyi ilyen úton, amennyin tud, eljár — ha lehetséges — az ország más területeire is, nemcsak a megszokott vidékekre, vállalkozik a megszokottnál nehezebb feladatokra is és minden egyéb szórakozásának elébe helyezi a Mátyás-túrákat.

A Szövetség kiadásában megjelenő Turista Értesítő közli a Szövetségnek eddig bejelentett útvonalát, azokról a Szövetség összegyűjti a jelentéseket és emlékül azoknak, akik 5, 10, vagy 15 alkalommal vettek részt azon, némi kis emléklakettet is helyezett kilátásba. Összeállítja azt is, hogy melyik egyesület milyen mértékben vette ki részét ebben a közös munkában és milyen eredménnyel végezte feladatát. Minthogy a katonai szolgálatra (nemcsak a férfiaknál, hanem a nőknél is) alig van

más, alkalmasabb előkészítő sportág, ezek a kimutatások egyben azt is mutatni fogják, hogy melyik egyesületben mennyire van kifejlődve a hazafias munkakészség!

Meg vagyok győződve, hogy — éppen úgy, mint annak idején a Szent István-túrákon — most is nagy tömegekben fognak turistáink, hozzátartozóik és a turistaságnak ujonnan meghódított ujoncai e vállalkozásokban résztvenni, példás pontossággal fognak a jelentések befutni és, mint mindig, minden magyar turista, egyesülete érdekében is, de főként a közös nemzeti érdekből mindent el fog követni annak a bebizonyítására, hogy a magyar turistánál nincs jobb szellemű, buzgóbb és megbízhatóbb katonája a nemzetnek.

Legyen tehát a jelszó: Mentől többet ki a szabadba! Különösen a Mátyás-túrákon!

ZSEMBERY GYULA dr.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület központjának Mátyás király emléktúrája

Irta: Dr. Tulogy János

Kolozsvár városa és vele együtt az egész magyarság március 27-én ünnepli Mátyás király születésének 500 éves fordulóját.

Kolozsvár városa ezt az évfordulót március 27-én délelőtt rendezendő ünnepséggel teszi nagy szülöttje, nagy patrónusa, az »igazságos Mátyás király« emlékéhez méltóvá. Ezen a napon megtekintik Mátyás király szülőházát, melynek korhú helyreállítása Kós Károly tervei szerint folyamatban van és ezen a napon adják át rendeltetésének a nagysétatéren az ugyancsak Kós Károly által tervezett műcsarnokot.

Nemcsak ez a nap lesz Kolozsvárnak, az egész magyarságnak ünnepe, hanem az egész esztendő; a nagy király emlékét állandóan idézni fogja a magyarság, hogy a dicsőséges mult emlékeiből erőt merítsen a jelen megpróbáltatásai közt — a boldog jövőendő felépítéséhez.

Ennek az esztendőnek ünnepségei sorozatában helyet kér magának a Magyar Turisták Országos Szövetsége is, mely elrendelte, hogy Mátyás király emléktúrárt rendezzenek az egyesületek, ahol lehetséges, Mátyás király emlékével kapcsolatos útvonalon, helyekre.

Erre kötelez Mátyás király természetszeretetének felidézése. Hiszen alig van olyan hegyvidékünk, hol Mátyás király meg ne fordult volna háborúi és vadászatai alkalmával. Vadászatai alatt — feljegyzések szerint — sokszor látták a vadásztársaságtól elválva bolyongani természetszeretétől ösztönözve.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület által rendezett »Mátyás király emléktúra« azt az útvonalat fogja végigjárni, melyet Mátyás király megtett, midőn 1467-ben a Királyhágón át Kolozsvárra jött a farnasi Veres Benedek lázadásának leverésére.

Farnasi Veres Benedek Kalotaszegnek akkor egyik legnagyobb birtokosa, Erdély alvajdája volt.

Mátyás király a Királyhágón, Sebes-Körös völgyén, Kapuspaták völgyén át Kolozsvárra jött és a Kolozsmonostori Táborhelyen a lázadók letették előtte a fegyvert. Farnasi Veres Benedek elmenekült, majd a király haragjától félve bocsánatot kért és kapott is az igazságos Mátyás királytól.

Ennek a Mátyás király által megtett útvonalnak a végigjárása a március 27-én Kolozsváron rendezett ünnepségeken való részvétel után, 28-án, vasárnap reggel Kolozsvárról fog indulni és fordított menetirányban járja végig az útvonalat.

Kolozsvár nyugati végén, a Kis Szamos felett 20 m. magasra emelkedő városi terrazon terül el Kolozsmonostor, Kolozsvár külvárosa, melyet 1894-ben csatoltak Kolozsvárhoz.

Ennek a terrasznak nyugati végén templom áll. Itt építtette I. Béla 1061—63. közt a Szent Benedek-rend ősi fa-monostorát, melynek építését Szent László fejezte be. Változatos történelméből azt emeljük ki, hogy az 1241-es mongol-tatárdúlás elpusztította. Ezután gót stílusban felépült a templom.

Az 1400-as évek elején Péter apát megerősítette, az akkori háborús időknek megfelelően, mivel a környék földesuraival, a róm. katolikus püspökséggel harcban állott. Ezt nem nézte jó szemmel Mátyás király és 1466-ban az erődítéseket leromboltatta.

A következő évszázadok viharai a templomot tönkretették, csak a szentély maradt meg, mely Kolozsvár legrégebb templom-részlete. Ehhez 1896-ban építették az előtte levő hajót.

Mellette Kálvária épült.

Innen tovább a magyar történelem vérel megszentelt rögein vezet tovább a természetjáró útja.

A gazdasági akadémia faragott, galambdúcós székely kapuja előtt elhaladva a városi terrazon a »Táborhely«-en — hol Mátyás király farnasi Veres Benedek lázadását leverte — megállunk a »Rákóczi emlék« előtt. Ebben a kőoszlopban régebben emléktábla állott, mely szerint II. Rákóczi György ott sebesült a törökök ellen vívott csatában 1660. V. 22-én. A kőoszlop tulajdonképen eredetileg a kolozsmonostori apátságban lakott jezsuiták határképe volt: búzaszenteléskor eddig jött ki a körmenet.

Itt a Táborhely szélén — véres csaták régi színterén — végigsiklik tekintetünk a feltáruoló szép kilátáson.

Az északi oldal Hója hegyvonulatán látjuk a Csigadomb lapos teteje mellett a Bongárpatok forrását — hol a kolozsmonostori apátság fénykorában gyümölcsös »Baumgarten« volt. A Törökvágás útjánál lelki szemekkel látjuk a Szamos völgyébe özönlő török hadsereget. Megelevenedni látjuk a gerincen álló Dónátnak, a szőlők középkori védőszentjének emelt barokk szobort, hogy — a monda szerint — a lakosságnak a veszedelmet jelezze. Látjuk Nagyvárad felől közeledni II. Rákóczi György seregét. Látjuk, hogy a völgyben összezsápnak a hadak.

A felajzott képzelet tovább szárnyal vissza a múltba, az 1241. esztendőbe. Az előttünk elterülő széles Szamos völgyön — melyet a Gyalui havasok szépen tagolt részletei zárnak be nyugat felé — mongol-tatár sereg vágat végig Nagyvárad felé s utána a monostori apátság s a völgy községeinek üszkös, füstölgő romhalmaza marad.

De a romokból új élet fakad s a Kolozsvár—Gyalu közötti völgybe V. István idejében Rajna melléki németeket telepítettek be. Róluk kapta a két következő község, Szászfenes és Szászlóna (ma Magyarlóna) nevét.

Szászfenes előtt elhaladunk, Kolozsvár vízvezetéki telepe, a honvédlaktanya-csoport épületei előtt.

Tekintetünk megakad a déli oldal Görbe hegye (Gorbó szláv-hegyhát) lapos teteje után emelkedő kettős erdős csúcson. A keleti a Leányvár hegye.

Tetején az árpádházbeli királyok alatt épült kis, királyi uradalmi váracská állott. A tatárdúlás után a róm. katolikus püspökség épített helyén várat 1312-ben, melyet az 1437-es erdélyi parasztlázadás, a budai Nagy Antal-féle »kelyhes forradalom« pusztított el.

A hegy aljától a községig a honvéd lögyakorlótér épülete és golyófogó földhányásai látszanak.

Szászfenes községnek hosszú, az országút mentén települt főutcája északi oldalán a község egykori urának, a gr. Mikes-családnak a XVIII. század derekán épült romladozó kastélya áll. Keleti bejáratánál gyönyörű, székely kapu áll. Bevészt felírása: »Isten kegyelméből építették ezen kaput csíkszentmártoni Szabó József és hallerkői gróf Haller Franciska. 1903. Álgyon meg az Isten kimeneteledben, kormányozza jöttöd visszatérteledben.« A kaput faragott címereik is díszítik. A gyönyörű kapu tervezőjének és faragójának, Kercsó Józsefnek becsületére válik. Romlástól meg kellene védeni.

A község róm. katolikus temploma 1331—32. között pápai dézmából épült. Mindszentek temploma volt. Az 1241-es mongol-tatárdúlás után építették újra. Tornya új.

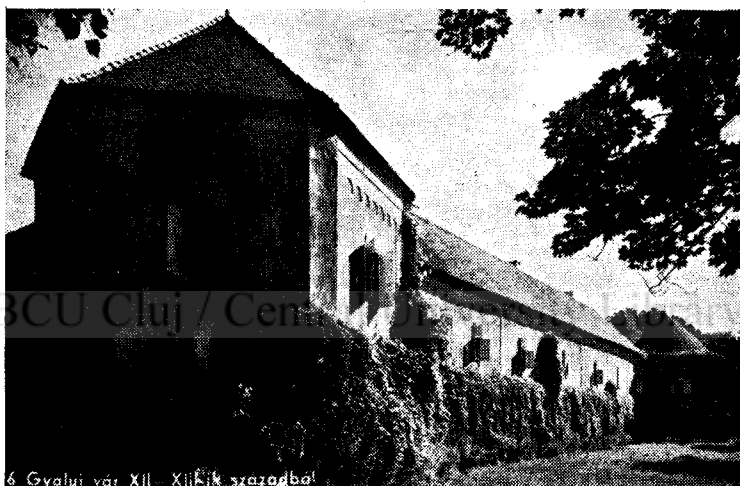
A római katolikus plébánia lak Mátyás király korából való, két dongaboltozatos szobája, illetve egyik nagyobb terem, a környék egyetlen régi papilakja.

Tovább vezet az útunk a Kis Szamos szép, széles, termékeny völgyén. Ütelágazást érünk a Lónai patakánál.

Itt történt II. Rákóczi György megsebesülése a török ellen vívott csatában. Sebesülten vitték Körösfőre, onnan Sebesvár várán át Nagyváradra, hol sebeibe behalt.

Délnyugatra a Lónai patak völgyében van Magyarlóna község, a fővölgy egy öblében. (Lóna szláv szó, öbölt jelent.)

A község királyi birtok, a mongol-tatárdúlás után a római katolikus püspök birtoka volt. A püspöki templom gót templom volt eredetileg. Tornya újabb barokk torony. A mai református templomban értékes, Umling Lőrinc-től festett 120 kazetás mennyezet-festmény.

A gyalui várkastély.

(Fotofilm felvétele, Kolozsvár.)

Magyarlóna után Gyalu nagyközség következik a Gyalui havasok lábánál.

Itt folyik ki a Biharban eredő Meleg Szamos és a Gyalui havasokban eredő Hideg Szamos egyesüléséből 3 km. távolságra Hidegszamos községnél (ma itt a »határ«!) egyesülő Kis Szamos a Gyalui havasokból.

Gyalu község neve messze visszavezet a honfoglalás idejébe. Anonymus szerint Gelu vagy Gyelo, akinek nevét őrzi a község, szláv, bolgár törzsfőnök volt. A Meszes-kapun, Almáspatak völgyén, Kapuspatak völgyébe bejövő Töhötöm megverte.

Gyalunál, ahol a Gyalui havasok szélén a honfoglalás után védelmi vonal gyepe vezetett végig, melyen itt gyepe-kapu volt. Ennek emlékét őrzi a Kapus-patak, Nagykapus (ma Magyarkapus) és Kiskapus.

Itt a Kis Szamos és Kapus-patak összeszőgelésénél levő terraszon már Szent László idejében várkastély volt, melyet a nagyváradi püspökségnek ajándékozott. Ezt az 1241-es mongol-tatárdúlás lerombolta. Az 1437-es parasztlázadás után ismét felépítette Lépes püspök a várat. Ezt később I. Rákóczi György lakóhelyévé alakította. Ezért emlegetik Rákóczi vár néven. Mária Terézia adta Erdély akkori kormányzójának, Bánffy Györgynek. Mai alakját a várkastély 1850. után kapta. Tulajdonosa a gr. Barcsay-család.

Gyalutól a Kapus-patak völgyén a Gyalui havasok és a Kapus—Nádas-patak vízvázalstója között visz az út.

Magyarkapusra érünk.

Református templomának 100 év előtti bővítése alkalmával a templom eredeti formáját megváltoztatták, de az 1936-ban végzett tatarozás alkalmával a még 1241. előtt épült templomnak nyugati félköríves ajtója teljes épségében került elő. Cinterem kapuja 1755-ben készült.

Magyarkapus után Kiskapus következik a Gyalui havasok szélén a Sátor-tető északi lábánál folyó Kapus-patak Sátor völgyének — a természetjárók által gyakran látogatott szép szorosnak — a nyílásánál.

Ennek a kis kalotaszegi községnek — Lóna óta Kalotaszegen járunk — a temploma a jellegzetes fekvésű kalotaszegi templom: egy kis ponkon, terrazon épült. Mátyás király uralkodása alatt építették át román stílusú templomának szentélyét.

Mennyezetét id. Umling Lőrinc festett kazettái díszítik. Ő díszítette fiával Kalotaszeg templomainak mennyezetét az 1700-as évek második felében. A templom falába a környék egykori földesúri nemzetségének, a Gyerőfieknek síremlékei vannak belefoglalva. A templom mellett harangláb áll.

Kiskapus után az országot emelkedni kezd a Gyerővásárhelyi hágóra. Az erdővel borított Köveshegy szép kúpja előtt az országút elhagyva, a mezei úton az északra emelkedő Gyerőfi szökötető 692 m. magas teteje az irány, melynek meredek, gipszrétegekből álló teteje van.

Csúcsáról zuhant le a monda szerint az utolsó Gyerőfi, mikor lóháton üldözött egy gyönyörű szarvasbikát.

Tetejéről — a Nádas—Kapus-patak vízvázalstójáról — gyönyörű kilátás nyílik Kolozsvár felé, a Gyalui havasokra, a Kalota hegység felé, a Nádas mentére. Alatta a Nádik ér vize folydogál, melynek völgyében hajdan a Gyerőfiak halastavának víztükre csillogott.

Innen Gyerővásárhelyre ereszkedünk le. Kiskapus és Gyerővásárhely volt a Gyerőfiak ősi fészke.

Templomában Umling-féle mennyezetképek láthatók.

Gyerővásárhelyről az országútra kitérve, a 717 m. magas Gyerővásárhelyi hágón át (szép kilátás!) Gyerőfalvához (ezelőtt Pányik) leereszkedve, majd — jobbra hagyva Jegenyé üdülőtelepet — a 702 m. magas Körösfői hágóra érünk.

Itt ismét gyönyörködünk a Gyalui havasokra és Kalotaszegre nyíló szép kilátásban.

A hágó alatt nyugatra az országút mellett ered a Sebes-Körös.

Innen északra tartva Kalotanádas községen át a 657 m. magas Keresztdombra vezet az út, honnan Kolozsvár felé, a Nádas-patak völgyére, az Almás-patak völgyére, a Meszes és Réz hegységre, a Kalota hegyre és a Gyalui havasokra nyílik gyönyörű kilátás.

Félórás sétával nagyszerű forrás mellett Kós Károly bástyaszerű épülettel koronázott tanyája, Szentimrei Jenő Kós Károly által épített villája — a kalotaszegi háziipar központja — és Kós Károly »Varjúvár«-a mellett elhaladva Sztána üdülőtelepre érkezünk.

Ez a gyönyörű fekvésű, 50 évvel ezelőtt, 1889-ben keletkezett, kitünő levegőjű, nagyszerű forrásvizű üdülőtelep 525 m. magasan fekszik. Az állomásnál levő sétányról gyönyörű kilátás nyílik. A völgyáthidalásról a szép sztánai völgyet tekinthetjük át. Dr. Ferenczy Gyula villáiban panziószerű ellátás kapható.

Sztána üdülőtelepről gyönyörű erdei úton a Riszeg tető 747 m. magas teteje az útirány. Innen van a legszebb kilátás Kalotaszegre. Látjuk délre a Gyalui havasokat, délnyugatra a Bihar hegységet, nyugatra az 1838. m. magasra emelkedő Kalota hegységet (melynek ez az ősi neve és nem a Vlegyásza, vagy Vigyázó). Látjuk még nyugatra a Réz hegységet, északra a Meszes hegységet és keletre, Kolozsvár felé az Erdélyi medence dombosvidékét.

Erről a gyönyörű kilátást nyújtó pontról nézte I. Ferenc József 1895-ben a Kalotaszegen tartott hadgyakorlatot.

Innen Körösfőre lejtünk le.

Körösfő községet 1276-os oklevél említi először. Temploma 1470—80. közt épült a mai templom helyén. Ott állott a paplak is. Emlékét őrzi a templomdomb északi oldalán mészkőből előretörő kitünő, bővizű csorgó, a Pap-kútja. Az 1692-es tatárdúlás elpusztította a paplakot és a templomot is nagyrészen. Akkor kapta a paplak mostani helyét és 1764-ben épült a templom mostani mennyezete és négy fiatornyos szép tornya, melynek középső nagy sisakja Jézus Krisztust, a négy kicsi Máté, Márk, Lukács és János evangélistákat jelképezi a nép szerint. Kökerítés veszi körül a cintermet.

A templom belsejét gyönyörűvé teszi Gyalui Asztalos János 1680-ból való pad-és karzat-festése és Umling Lőrinc 1764-ből való mennyezet-festése.

A temető öreg kopjafái is megtekintésre érdemesek.

Körösfőn láthatjuk a nagyon szép kalotaszegi népviseletet. A nők muszulya, elől övbe akasztott szegélyszéles szoknya, a lovagló asszony ősi ruhadarabja. A kiszabadult kengyel visszahúzására volt alkalmas a felkunkorodott orrú piros csizma. A ritkábban látható hajból csüngő tatárbojt mellett az asszonyok gyönyörű vállfűs ingét, kötényét, a menyecske pártáját említjük még meg. A férfiak ősi ruhadarabja a szűr, melyet csak a magyar nép visel, melyet az uralmenti honfoglaláskori szíttya kőszobronkon látunk először.

Körösfő a kalotaszegi háziipar központja. A kalotaszegi varrottast — melyet 1880-ban Kalotaszeg nagyasszonya, Gyarmathy Zsigmondné támasztott fel már majdnem a feledésből — az írásost, a szálán varrottat és a vagdalásost az asszony-nép varrja. A férfi a szép himeskapukat, bútorokat, dísztárgyakat faragja. Lakásukat tálas-fogasok kancsói és tálai díszítik.

Körösfőről kitünő országúton Sárvásáron át (régén Saulvásár, püspöki birtok és vásáros hely, kopjafás temető, himes kapuk) Bánffyhunyadra, Kalotaszeg központjába érünk.

Az ősi honfoglaló Szil, utóbb Kalota nevű nemzetség földjén járunk.

A tulajdonképeni Kalotaszeg földrajzi és történeti tekintetben a Kalota és Sebes-Körös vize közötti terület — amit ma Kalotaszeg Felszeg-ének neveznek, mert magasan fekszik.

Néprajzilag hozzátartozik még Alszeg az Almás-patak völgye, a Nádas-patak völgye Bácsig, a Kapus-patak völgye Gyalug, tovább a Lónai-patak mentén Magyar-létáig és a Kis Szamos völgyén Györgyfalva is ide tartozott még — 34, Bács és Jegenye katolikus lakossága kivételével, színmagyar református község. Ameddig ezt a jellegzetes népviseletet, az asszonyok a muszulyt, (vagy bagazia) viselik, amint gr. Csáky György 1860. táján mondotta, Kalotaszeg addig tart, »ameddig a muszuly tart«.

Bánffyhunyadnak 1380. óta a gr. Bánffyak az urai.

A főtéren áll református temploma.

A középső alacsony hajója román stílusban épült. Szent Erzsébet tiszteletére szentelték. Kimagasló gót szentélyét 1483-ban toldták hozzá. Nyugati végén van az egy századdal később épült bástyaszerű, kőrfolyósós, alacsony tornya. Mihály vajda 1600-ban felégette Bánffyhunyadot. Azután festette 1705-ben a nyugati hajó kazet-tás mennyezetét valamelyik kolozsvári asztalos festő. A keleti hajót Umling Lőrinc festette 1780-ban, aki szintén kolozsvári asztalos festő volt.

Bánffyhunyadon megtekintésre érdemes még a kalotaszegi múzeum, melyet Kalotaszeg lelkes vezetői teremtettek meg és nyitottak meg 1933-ban és a Barcsay Domokos kastélya.

Népviselete olyan, mint Körösfőé.

Bánffyhunyadról eleinte a Kalotaszegi medence síkján, majd a Sebes-Körös szép völgyében haladva, Sebesvár község várának megtekintése a cél.

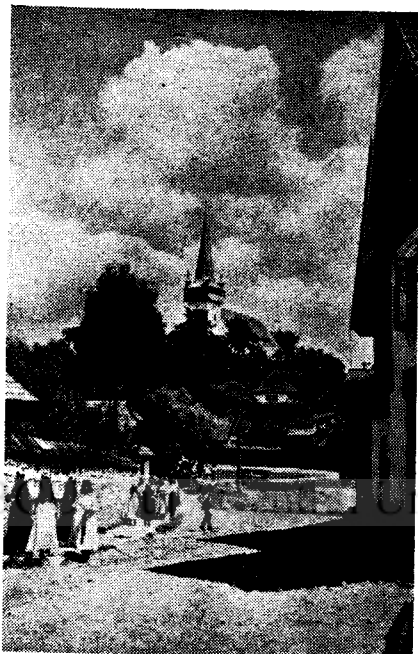
A Sebes-patak Sebes-Körösbe ömlésénél már a rómaiak alatt vár és mellette település volt.

A tatárjárás után épült e fontos hadászati ponton a magyar vár Róbert Károly alatt, 1319-ben Elefánti Dezső várnagysága alatt már tekintélyes vár volt. Zsigmord királytól a Bánffy-család kapta meg a várat 1420 körül. A mohácsi vész után Erdély kapuját a török ellen védte.

Itt pihent meg a sebesült II. Rákóczi György 1660-ban. Az ezutáni küzdelmes évszázadok alatt is elég jól fennmaradtak falai, főképpen tornya, melyet a Bánffyok fedettek be.

A következő, Kissebes állomáson feltűnik az állomással szemben a déli oldalon a hatalmas vulkáni-kőzet bánya, melynek anyagát »dacit«-nak nevezték el Erdély régi római nevérol.

Itt ömlik bele a Sebes-Körösbe a Biharban eredő, gyönyörű völgyön folyó Nagy-Sebes-patak (Dregán volt a neve utóbb) és tulajdonképpen innen a Sebes-várnál beömlő Sebes és itt beömlő Nagy-Sebessel való egyesülése óta nevezik régi idők óta a Körösfelel eredő Köröst Sebes-Körösnek.

A körösfelei református templom.

Sebesvár.

(Fotofilm felvétele, Kolozsvár.)

A Sebes-Körös gyönyörű, erdős bércekkel övezett völgyében Csucsá, a következő állomás.

Itt élte Ady Endre boldog napjait feleségével, Boncza Bertával a Boncza várában, mely az országút feletti terraszról tekint le a Sebes-Körös völgyére. Ma Goga román miniszterelnök özvegyéé.

Csucsáról a Sebes-Körös folyton változó szépségekkel gyönyörködtető völgyében Királyhágó állomásra megyünk. Onnan a Királyhágóra emelkedő kigyózó út elejéről gyönyörű letekintés nyílik a Sebes-Körös völgyére.

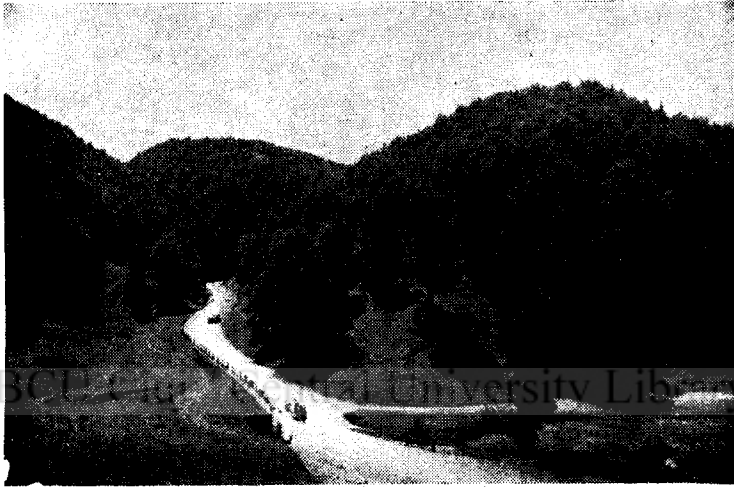
A Királyhágó 582 m. magas tetejére felmenet »Mátyás király forrás« szentelés, melynek vizéből 1467-ben valószínűleg Mátyás király is oltotta szomját.

A tetőről gyönyörű a kilátás a Biharra, a Réz hegységre és az Alföldre.

Ezen a történelmi jelentőségű helyen idézzük Mátyás királynak emlékét és a lélekemelő hangulatban lelki szemekkel látjuk a »fekete serege« élén Kolozsvár felé vonuló Mátyás királyt. A monda szerint azóta nevezik régen Király útjának, ma Királyhágónak.

Látjuk a nagy király által járt úton haladni őseinket évszázadokon át, látjuk az 1830-as években a kolozsvári Biasini által megindított »gyors szekér« deli-zsánszait átgördülni a hágón. Majd látjuk a tetőről 20 éven át könnybelábadt szemmel széttekintő magyar természetjárókat!... Utána vidám honvéd katonadalt hallunk: megjelennek 1940. szeptember 8-án a tetőn Erdély szent földjére lépő, most már boldogságtól könnyes szemű szolnoki m. kir. Bethlen Gábor 10. honvéd gyalogezred honvédei... Hálát adnak a Mindenhatónak, felállítják a tetőn az emlékoszlopot, mely előtt meghatódott lélekkel állunk meg.

Visszatérve Királyhágó állomásra, vonattal megyünk tovább a Királyerdő mészkő fennsíkjába bevágódott gyönyörű, sziklás szoroson át. A balról a Kőrösbe beömlő Jád-patak völgyében Csarnóháza környéke gyönyörű karsztos tüneményeit

Királyhágói részlet.

(Fotofilm felvétele, Kolozsvár.)

most csak képzeletben járjuk be. Sonkolyosnál rövid időre kiszélesedik a völgy, majd ismét mészkőszorosban a kajakosok kedvelt Sebes-Kőröse mellett — melyen már az 1850-es években tutajos kirándulásokat tettek — alagutakon át, egyre szebb erdős mészkőszorosban megérkezünk a Zichy-barlanghoz.

Ebben a gyönyörű szorosban — mely méltó volna arra, hogy természetvédelmi területnek nyilvánítsák — Czárán Gyula, az Erdélyi Kárpát Egyesület nagy természetjárója ismerte fel a táj szépségeit. 1903-ban készítette a Rév—Vársonkolyos közti természetjáró utat.

Ennek készítésekor Handl Károly révi pályafelügyelő figyelmeztette Czáránt, hogy a Révi szoros vizesésénél barlangnak kell lennie. 1903. november havában kirobbantották a vizesés nagy karsztforrásának nyílását és övig vízben begázoltak a megnyitott barlangba. Azután Veress István, révi református lelkésszel és Hollósy Imre jegyzővel együttesen tárták fel tovább a révi cseppkőes barlangot. Az EKE 1904-ben megalakította révi osztályát, 1905-ben gr. Zichy Ödön, a terület birtokosának segítségével megépítette a menedékházat, hidat a Kőrösön, 1906-ban megépült a »Zichy barlang megálló« várócsarnokkal.

Czárán és Handl 1906-ban a további, közönség részére meg nem nyitott részeket tárták fel. Majd 1942. nyarán dr. Kessler Hubert újabb, gyönyörű részleteket fedezett fel.

Igy minden remény megvan, hogy idővel sikerül feltárni és járhatóvá tenni a barlangot egészen a patak befolyási nyílásáig a Tizfalui barlangig.

Itt a Zichy barlangnál a Mátyás király emléktúra végén fogja ünnepelni az Egyesület a barlang felfedezésének 40 éves fordulóját.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület erre a természeti szépségekben, történelmi nevezetességekben, néprajzi nevezetességű területen átvezető útra, testvéri szeretettel hívja meg a Magyar Túristák Országos Szövetségének vezetőségét, a Szövetségbe tartozó minden természetjáró egyesületet, minden magyar természetjárót.

A »MÁTYÁS KIRÁLY EMLÉKTÚRA« TERVE

1. nap: III. 28., vasárnap. Kolozsvár—Kolozsmonostori apátsági templom—Szászfenes—Magyarlóna—Gyalu—Magyarkapus. Meghálás. Társasgépkocsival 27 km.

2. nap: III. 29., hétfő. Magyarkapus—Kiskapus (3 km.)—Gyerőfi szöktető (4 km.)—Gyerővásárhely (3 km.)—a Sebes-Körös forrása (6 km.)—Keresztomb—Sztána üdülőtelep (6 km.) Egész nap gyaloglás 22 km. Meghálás. Vasútállomás, a gyorsvonat is megáll.

3. nap: III. 30., kedd. Sztána üdülőtelep—Riszegtető (747 m. magas, 4 km.)—Körösőfő (3 km.)—Bánffyhunad (8 km.). Egész nap gyaloglás 15 km. Meghálás. Vasútállomás, a gyorsvonat is megáll.

4. nap: III. 31., szerda. Bánffyhunad—Sebesvár (14 km.) gyalog. Sebesvár—Csucsá 8 km. személyvonattal. Meghálás. Vasútállomás, a gyorsvonat is megáll.

5. nap: IV. 1., csütörtök. Csucsá—Királyhágó állomás (11 km.)—Királyhágó teteje — vissza Királyhágó állomás (9 km.). Gyalog 20 km. Délután vonattal Királyhágó—Zichy barlang 19 km. Meghálás az EKE menedékházban. Vasútállomás, a személyvonat áll csak meg. A gyorsvonat megáll a 6 km. távolságra levő Rév nagyállomáson.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Régi túranaplókból . . .

Egyesületünk 1893 március 14-én rendezte Kolozsvárott első „nyilvános estélyét“ a városi Vigadóban. A műsort Szádeczky Lajos dr. egyet. tanárnak a régi magyar túristákról tartott előadása vezette be. Kokas István kolozsvári polgár 1602—1603-ban Lengyelországon, Oroszországon, a Káspi-tengeren át vezető kalandos utazását ismertette. Utána Gyalui Farkas (az Erdély volt szerkesztője és még most is kedélyes örzője a régi boldog turista világnak) szívet derítő turistatárgyú írását olvasta fel. Gözsi Géza székely népdalokat énekelt. Majd Béli Emma grófnő magyar dalokat zongorázott. A hatalmas érdeklődést legjobban igazolhatta az a tény, hogy a négyest közel nyolevén pár táncolta!

*

Egyesületünk első ügyrendjét 1893 március 12-én tartott választmányi ülés tárgyalta le. Így nyugodtan mondhatjuk, hogy az EKE az egyesületi szervezet felépítésében is az elsők között járt.

⋆

Egyesületünk központi Osztályának „az EKE kolozsmegyei Osztályának“ 50 évvel ezelőtt kidolgozott tavaszi túra-rendjével nagyrész-

ben összeesik Szövetségünk irányításával rendezett f. évi Mátyás-túrák útvonala. Így 1893 április 30-án a gyalui várat, a fenesi Leányvár romjait és II. Rákóczi Ferenc megsebesülésének helyét keresték fel régi turistáink. Aldozócsütörtökön a Szent János-kúthoz és egy közeli csúcs megmászására indultak. A vidéki osztályok meglátogatását is állandóan napirenden tartották Egyesületünk régi vezetői. Az osztályok programját lehetőleg összeegyeztették. Így a dési közgyűlést és a radnaborberekí túrát egymást követő napokra tűzték ki. A júniusi túraprogramban Egeres, Bánffyhunrad és Sebesvár vidékének látogatása a nevezetesebb esemény. Területileg közeli, most mégis távol lévő Hideg Szamos völgyébe püünkösdkor mentek turistáink, míg június elején Túr és Torda történelmi levegőt árasztó falait keresték fel. *Tehát régóta taposott ösvényen idézhetjük a Mátyás-túrák alkalmával az ötszáz és ötven év előtti idők emlékét...*

*

Alsófehérmegyei Osztályunk történelmi és természeti szépségekben gazdag munkaterülete ötven évvel ezelőtt nevezetes turista ünnepeknek volt a részese. 1893 augusztus 24—28. között rendezett, egész Erdély turista életét megmozgató kirándulás keretében avatták fel az EKÉ detunátai menedékházát. A gyulafehérvári vasutállomáson gyülekezett a minden felől érkező turista közönség. Zalatna, Abrudbánya, Verespatak, nemzetünk történelmében pirosbetűs városok magyarsága örömmel vett részt Egyesületünknek ebben a megmozdulásában is. Bandériumok, diadalkapuk, ünnepi lakomák, turista ülések, mind-mind fáklyafényt jelentettek a szigeteken élő magyar testvéreinknek. A híres bazaltomlás közelében épült ház egyik legjelentősebb alkotása volt a magyar turista-ságnak. A házat a Földművelésügyi Minisztérium építtette. A költségek felét, kb. 1500 forintot, Egyesületünknek kellett viselnie. Az erdész- és menedékház közös tető alatt létesítése: nemcsak az egymást mindenkor jól megértő erdész és turista életnek volt a jellemző hirdetője, de erős bástya lett az erdélyi magyar természetjárás fejlődésében.

(Erdély 1893.)

*

Erdélyben soha nem volt éles a társadalmi elkülönülés határvonala. Egyesületünk kirándulásain — különösen a letűnt multban — főrangú családok is gyakran részt vettek. Így 1892. évi egyik: Rekető—magurai kirándulásán hét grófnő és hat gróf tagunk vett részt. Krónikásunk meg is dicsérte a túra hölgy résztvevőit: „...„utunkban ők voltak... pontosabbak és kitartóbbak.“ De mindjárt mentegeti is az erősebb nemet: „A férfiak eme vereségét különösen az okozta, hogy velünk voltak a gyalui cigányok. No meg egy kicsit az üdítő hegyi patakba hűtött, de vizet nem tartalmazó flaskók bő forrása is elmozdította vereségünket.“ Úgy látszik akkor még nem féltették az erdők vadját a zajtól!

(Erdély 1892.)

B.I.

IRODALOM

„A MAGYAR TÜRISTA IRODALOM VÉDELMEBEN“

Felelős szerkesztő és kiadó: *Sujtó Béla*. Budapest. 1943.

Vaskos, röpirat jellegű füzet (39 lap), mely Polgárdy Géának, a Magyar Turisták Orsz. Szövetsége főtitkárának az utóbbi időben megjelent három munkájával, illetőleg cikkével foglalkozik, azokról mond bírálatot. A röpirat első részében Sujtó Béla Polgárdynak a „Magyar Turista Irodalom“ c. füzetét, a második részben Szöllőssy Jenő Polgárdynak „A turista irodalom sorskérdése“ c. cikkét, a harmadik részben Németh Albert Polgárdynak a „Magyar Turista Lexikon“-át teszi kritika tárgyává.

Tagadhatatlan, hogy Polgárdynak a fenti Magyar Tur. Irod. és különösen a Magyar Tur. Lex. c. könyve meglehetősen hiányos, azonban tökéletes teljességet kívánni se lehet az olyan munkától, melynek igen nagy adattömeget kellett összegyűjtenie, rendszereznie, fontossága szerint mérlegelnie, tekintetbe véve, hogy teljesen töretlen úton jár, mert ez mégiscsak igen fontos körülmény — a kritika ellenére is. Hiszen gondolkunk csak arra, hogy a lexikonszerű munkák első megjelenésükben mennyire fogyatékosok voltak mai utódaikhoz képest, és pedig már írásuk idejében meglevő fogalmakat jelölő címszavak tekintetében is. „A turista könyvkiadás sorskérdése“ cikkben pedig ha lehetnek is kifogásolható kifejezések, de másrészt még ezekben is vannak figyelemreméltó gondolatok.

Mindezek a hibák azonban távolról sem akkorák, hogy azok — igazán tárgyilagosan ítélve — a fenti kritikák éles, gúnyos hangját, lényegtelenebb elnézések aránytalan felnagyítását, vitatható elveknél és fogalmköröknek erőszakolt, sőt néha egyáltalában nem is helytálló kifogásolását, az adott szűk keretek figyelembe nem vételével túlságos kívánalmak felállítását egymagában megmagyarázhatná. A kritikából ez a lényeges külön tényező lépten-nyomon ki is ütözik: személyes ellentét, egyes közületeket is személynek véve. Ez is tagadhatatlan.

Ezekről a sajnálatos ellentétektől távol állva, a semlegesség szemszögéből — részletekbe nem bocsátkozva — általánosságban csak ennyit állapíthatunk meg. Kár, hogy a szerzők a röpirat előszavában ki is fejezték sugallatuk szavára nem hallgattak. És ha már mégis írtak — hiszen kritika kell is — az egészet igazán érdemileg bőven össze lehetett volna sűríteni tízszáz kisebb terjedelemben is. Papírinség van, s a drága nyomdaköltségnek is akadt volna hasznosabb helye. Sokszoros kár volt dagályoskodni vele egy 39 oldalas röpiratban, mely azonkívül, hogy mindenestre sokkal kevésbé válik a turista irodalom díszére, mint a kritika tárgya, egyáltalában nem alkalmas a kívánatos turistabéke útjának egyengetésére sem.

Végül a röpiratnak egy lényeges tárgyi tévedésére szükséges rámutatni: a torjai Búdös barlang nem számítható a nagy barlangok közé (34 lap). Körülbelül csak egy kis szobanagyságú odú, sőt származásánál fogva (mesterségesen tágtított üreg) — a köztudatba bevitt neve ellenére — tulajdonképpen még csak nem is barlang.

Dr. B. E.

Kolozsvár. Egy magyar város ezer esztendeje. Szerkesztették *Makkai László és Vásárhelyi Z. Emil.* Kolozsvár város kiadása 1942. — 162 oldal, közel 90 képpel és rajzzal. Ára 10 pengő. — Mindenről szó esik könyvünkben, ami Erdélyünk fővárosának és történelmének elválaszthatatlan tartozéka. *Makkai László:* Kolozsvár a magyar történelemben, *Ernyei Gáspár:* Kolozsvár a magyar szellemi életben, *Vásárhelyi Z. Emil:* Művészetében élő Kolozsvár, *Juhász István:* Kolozsvár a román uralom alatt és *Tamás Áron:* Piros betűk a haztérés napján c. írták az egyes fejezeteket. Mindmegannyi nagy felkészültséggel, szívvel és lélekkel megírt igazolása az örök, magyar Kolozsvárnak. — Jegyzetek és egyszerű képek egészítik ki a gondosan összeállított munkát. Minden könyvtár díszje lehet ez a könyv. *B. I.*

A magyar lélek formái. Írta *Lükő Gábor.* Budapest 1942. — 340 oldal. Szöveg között és külön táblán közel 700 rajzzal és képpel. Ára 12 P. — Túrázásunk, vándorlásunk közben számtalan ujdonság: népművészeti alkotás lep meg bennünket. Egyik községben bölcső felett elhangzó verselés, mese üti meg fülünket. Másutt egyszerű és mégis gyönyörködtető ének dallamát hozza felénk a szél. Észre sem vesszük, azon találjuk magunkat, hogy idézgetjük útközben a hallottakat, látottakat. Kereszük a hozzájuk hasonlót. Odahaza kutatjuk származását, eredetét. Ehhez a munkához ad segítséget könyvünk. Elbarangol velünk Hazánk minden egyes részébe. Bele világít a magyar multba. Segítséget ad népünk gazdag és önállóan alakító érzékének felismerésére. — Örömmel olvashatja mindenki ezt a könyvet. *B. I.*

HIREK

MaTuOSz február 2. tanácsülésén *Zsembery Gyula* dr. elnök bejelentette, hogy az OSK kívánságára készülő új egyesületi alapszabály egyöntetű elkészítése érdekében megbeszélést tartott tagegyesületekkel. Felhívta az egyesületeket, hogy alapszabálytervezetüket közgyűlés elé terjesztés előtt mutassák be az OSK-nál, az esetleges kívánságok figyelembevételére. Így inkább remélhető az alapszabályok gyors jóváhagyása. A közgyűlés által letárgyalt alapszabályok beküldési határideje március 31. — *Szunyogh Arvay* Nándor, a vezetőképzés előadója jelentette, hogy a szövetségi terepgyakorlatot május 15—16-án rendezi a bizottság. Nevezési határidő április 30. Kívánatosnak tartja, hogy minden egyesület három résztvevőt és egy ellenőrt nevezzen be. — Elnök bejelentette, hogy a múlt évi terepgyakorlat első díja a Honvédelmi Minisztériumtól, a második az OSK-tól megérkezett. A díszes kivitelű két ezüst serleg közül első díjat mindjárt át is adta az MMTE-nek, a második díjat pedig az MTE Turán csoportjának. — *Babós Imre* jelentése alapján a Tanács hozzájárult a Mátyás-túrák március 13-iki indításához és november 7-i befejezéséhez. Az első túrát az EKE marosszéki osztálya rendezi március 13—16. között a Kelemen havasban. Terepgyakorlattal egybekapcsolt magashegy si túra nyitja meg ezáltal a Mátyás-túrák változatos sorát. Március 14-én budapesti egyesületek is

indítanak túrákat: a MTE az isaszegi honvédelemkéhez, az MKE pedig a Mátrába. Mátyás király születésének 500 éves évfordulóján, március 27-én ünnepi félnapos túrák lesznek: Kolozsváron, a budai hegyekben és a dunántúli Mecsekben. A Mátyás-túrák hosszú sorát a kolozsvári Mátyás-háznál és a budai hegyekben rendezett ünnepeken zárják le. Előadó javaslatára a tanács elhatározta, hogy ezen országos túra keretében öt, tíz és tizenöt túrán résztvevőnek emlékveretet adományoz. — *Babós Imre* — mint Munkaterület és Utj. Biz. előadó — javaslatára a tanács Csepelszigetet és környékét a Vándorkedv TE gondozására bízta. — *Vörös Tihamér*, az MTE nevében bejelentette, hogy egyesülete a badacsonyi Rodostó menedékházban 15 sebesült honvédet üdültetett. — *Rubányi Vilmos* bejelentette, hogy az MKE és BSE To. a fővárosi erdőkben turista mintaterületet kíván létesíteni. Kérésére a tanács a budai hegyeket a két egyesület gondozására bízta.

B. I.

A **MaTuOsz** február 9-én megtartott tanácsülésén Zsembery Gyula dr. elnökölt. Ismertette az OSK egyesületi alapszabály tervezetét. Majd bejelentette, hogy Szövetségünk is készített, kihangsúlyozottan turista egyesületi alapszabálytervezetet. Bármelyik tervezet figyelembevételével elkészített és közgyűlés által jóváhagyott alapszabályok beküldési határideje március 31. Tagdíjhátralékát be nem fizető Duna Sport Clubot törölte a tanácsülés. — *Görgényi András*, a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület nevében kifogásolta a szövetségi Turista Értesítő költségesebb formában megjelentetését. A közel kétórás

vitában egyesek költségmegtakarítás céljából egyszerűbb külsőt, mások a fejlődés szemelőtt tartásával az értesítő továbbfejlesztését javasolták. Voltak akik személyes térre kívánták terelni a vitát és az Értesítő tartalmát kifogásolták. 18 szavazattal (5-en tartózkodtak a szavazástól) 3 ellenében az újabb Értesítő mellett döntött a Tanács. — *Hernádi János* a gallyai menedékház januári honvéd üdültetéséről számol be. Majd jelentette, hogy Máramarosszigeten megalakult az MKE osztálya. — *Babós Imre* a Mátyás-túrákkal kapcsolatosan a több oldalról megnyilvánuló érdeklődésre adott tájékoztatást.

B. I.

Mátyás-túrák emlékverete. A nehéz viszonyok sem akadályozzák turistáink lelkesedését a szabad természet iránt. Ahogy katonáink a Haza parancsa szerint teljesítik kötelességüket, úgy a még itthon maradt turisták a Mátyás-túrák keretében a magyar sport akadályt nem ismerő szellemében végzik munkájukat. A magyar élet morzsáit eljuttatják sok nehezen megközelíthető helyre. Mátyás király évében, a nagy király szellemében hirdetői lesznek a magyar akarásnak. Ennek a magasztos gondolatnak a jegyében Szövetségünk az öt, tíz és tizenöt Mátyás-túrán résztvevőknek emlékveretet (plakettet) adományoz. A jelvény mérete kb. egyező lesz a szokásos nagyobb turista jelvényekkel és kabáton, vagy kalapon hordható. Bot jelvényt is készített a Szövetség a Mátyás király év emlékére. Kapható lesz a turista egyesületekben és menedékházakban. Kívánatos, hogy minél több EKE tag elnyerje a Szövetség: bronz, ezüstözött és aranyozott színű emlékveretét.

B. I.

Egyesületi hírek

Beszámoló a vetítettképes előadásokról. Január 28-án *dr. Degregorio Ottone* egyet. ny. r. tanár tartott érdekes előadást „*Híres magyar hegymászók a Dolomitokban*” címen. A szép képekkel kísért előadáson megismertük a Dolomitok legszebb részeit s mindazokat a helyeket, amelyeket híres magyar hegymászóink bejártak. A Dolomitokat járó magyar hegymászók sorában igen előkelő helyet foglal el Eötvös Lóránd világhírű természettudósunk is, aki több csúcsát mászta meg elsőnek az itáliai hegyóriásnak. Az előadás anyaga rövidesen olasz nyelven kerül sajtó alá és ezáltal közismertté válik az az úttörő munka, amelyet magyar hegymászóink végeztek az eget ostromló csúcsok meghódításával. A hallgatóság nevében Kelemen Lajos egyet. ny. r. tanár mondott köszönetet az előadónak.

Február 12-én *Miklós Lajos* gyönyörű színes filmjeit láttuk. Végigvezetett Kolozsvár környékén, majd felvitt a Radnai havasokba, itt részt vettünk a gerincvándorlason, majd átmentünk a Gyilkostó vadregényes vidékére. A vérbeli turista, művész szemei választották a képek tárgyát s így méltán kiérdemelte Miklós Lajos a jelenlévők nagy tetszésnyilvánítását. Képeivel igaz természetjáró propagandát végez, mert aki ezeket látta, az a valóságban is látni kívánja Hazánk ezen gyönyörű vidékeit.

Március 4-én *dr. Gyulai Zoltán* egyet. ny. r. tanár tartott előadást a „*Lüneburgi puszta*” címen. Nagyjából Hannover, Brémen és Hamburg között terül el ez az

igen érdekes vidéke Németországnak. A német puszta. Az egész puszta területe hordalék s az őstalajt sok helyen 200 méter mélységben találták meg. Igényesebb növény nem is terem meg rajta. A durva homokos vidék jellemző füve a csarab, amely virágzása idején csábítóan hat a természetjárókra. Jellegzetes fája a boróka. A bemutatott képeken láttunk nyírfát is. Nem hasonlítható össze a mi pusztánkkal, mert beépítettsége folytán nem nyújtja azt az egységes képet. A termőképességét kitűnő csatornázás növeli. A tanulságos előadásért Szolnok Gyula alelnök mondott köszönetet az előadónak. *J. A.*

Csíkszéki osztályunk síversenyei a „Székely Kupa”-ért, az „Erdély visszatért serleg”-ért és a gróf Andrassy Mihály vándordíjért a legnagyobb sikerrel zajlottak le. A verseny műlesikló-, futó- és ugrószámokból állott. Jó hóviszonyok mellett rendezték a versenyt és azon 11 város 14 egyesülete mintegy 80 versenyzője vett részt. A Székely Kupát Gyergyószentmiklós nyerte Székelyudvarhely és Csíkszereda előtt. A gróf Andrassy vándordíjjal díjazott hármas ifjúsági műlesikló csapatversenyben 1. Csíkszereda csapata, 2. Gyergyószentmiklós, 3. Sepsiszentgyörgy, 4. Székelyudvarhely csapata lett. Az „Erdély visszatért” serleggel díjazott futó- és ugró-összetett versenyben 1. Kátóna (MOM), 2. Kovács (Nagybánya), 3. Hideg (Gyergyószentmiklós), 4. Rábel (Postás SE).

Marosszéki osztályunkról. Az osztály az elmúlt évben 62 új taggal szaporodott. 1942-ben 3 választmányi és 28 tisztikari ülést tartott. A rendes vasárnapi túrá-

kon kívül 14 nagyobb kirándulást rendezett és azon átlagosan 28 személy vett részt. Tagjai felkeresték a Radnai havasokat, a Görgényi havasokat, a Csíki- és Gyergyói havasokat, továbbá a Hargitát. Ezévbén január 1—4-én sítúrát rendeztek a Kelemen havasokban, 10-én a Cinegetetőre, 17-én Hagymásbodon és környékére, január 31-én Panit község vidékét járták be. Január 23-án jölsikerült ismerkedési estélyt rendeztek. Február 21-én dr. Balogh Ernő központi elnök meglátogatta az osztályt és személyesen is meggyőződött arról a komoly munkáról, amely az osztály berkeiben folyik. Ezalkalommal az osztály rendezésében előadást tartott.

Óradnai osztályunk tagjai a Radnai-havasokban építendő menedékház ügyével foglalkoznak. Az EKE legfiatalabb osztálya igen komoly feladatot vállalt magára a menedékház felépítésével, de ismerve vezetőinek és tagjainak erős, alkotni vágyó akaratát, bizalommal tekintünk értékes munkájuk elé. Az előkészítő munkálatakról Szolnok Gyula ügyv. alelnök és Barla Ernő központi tag tárgyalásokat folytattak az osztály vezetőivel.

Az osztály a turisták részére Óradnán egy hat és egy két ágyas szobát rendezett be az óradnai kaszinó épületében.

A menedékház építésén kívül a vadregényes, de teljesen elhanyagolt Radnai havasok ünökői szakaszának feltárása, útjelzések, forrásfoglalások és turista vezetőképzés az osztály megoldandó feladatai.

S. L.

Kérés az Egyesület tagjaihoz. Felkérjük minden egyes tagunkat, hogy úgy hátralékos, mint a folyó

évre esedékes tagdíjakat, minden további felszólítás nélkül szíveskedjenek kifizetni, akár az Egyesület irodájában, akár 72.478 sz. csekkszámánkra. Csak abban az esetben valósíthatjuk meg terveinket, ha minden egyes tagunk eleget tesz tagdíjfizetési kötelezettségének.

Ebben az évben 5 menedékházat épít Egyesületünk Erdély különböző részein. A házak felépítése biztosítva van, azonban azok felszerelésére anyagi fedezetünk nincs. Felkérjük minden egyes tagunkat és az Egyesület barátait, hogy a menedékházak felszerelésében adományaikkal támogassák Egyesületünket. Minden használható tárgyat örömmel fogadunk. Párnákra (tollra), pokrócokra, lámpákra, kályhákra van szükségünk. Az adományokat az EKE Kolozsvár, Jókai-utca 2. sz. alatti irodánkba kérjük eljuttatni, vagy értesíteni, hogy honnan hozathatjuk el. A. B.

Hibaigazítás. Ezévi 1. számunkban a Balaton ismertetését tárgyaló cikkünkbe a következő sajnálatos sajtóhibák csúsztak be: 8. old. alulról 7. sorban fényjelzés, helyesen fémjelzés; 9. old. felülről 4. sorban Magyar tenger, helyesen M. tengernek; 10. old. felülről 14. sorban habittgával, helyesen habittyával; 10. old. felülről 14. sorban északi, helyesen évszaki; 10. old. 24. sorban víz hullámmarása, helyesen víz hullámmarása.

Ezévi 2. számunkban „Barlangkutatás Szilice környékén“ c. cikkkel a 18. oldalon felülről 7. sorban *Baross* helyett *Boros* olvasandó.

Kirándulások. Új rovatot kezdünk lapunkban. Állandóan tájékoztatni kívánjuk olvasóinkat Egyesületünk központja és az osztályok által rendezett túrákról, azaz kirándulásokról. Különös jelentőséget ad vállalkozásunknak országrésznünk nagy szülöttjének, Mátyás királynak emlékére meghirdetett Mátyás- király sportév is. A kirándulások sorát a Marosszéki osztálynak, a MaTuOSz által, Mátyás király túrának minősített túrája vezette be. Ezen túrát az osztály 1943 március 13—16-ika között rendezte és ennek ismertetésére áprilisi számunkban térünk ki. Felhívjuk vidéki osztályaink figyelmét arra, hogy minden hó 24-ig az EKE központi turista szakosztályához juttassák el két hónapra előre kidolgozott túratervezetüket.

Figyelem! *A MaTuOSz által országos Mátyás túrának minősített túrán 5, 10, vagy 15 esetben igazoltan résztvevők emlékjelvényt kapnak.*

1943. március 13—16. *Marosszéki osztály:* Marosvásárhely—Palotailva—Ilva-völgye—Bangra fakitermelő rt. háza—Tatárhegy—Teleki-csúcs 2102 m.—Csáky-csúcs 2021 m.—drágási vadászház—Drágás tető—tengerszem—Csonthegy—Kiscsika—Zebrákpatak—Gödemesterháza. Vezető: Both Károly és Möck Vilmos dr. Csak jól sielők vehetnek részt. *Szövetségi 1. sz. Mátyás-túra.* Magashegyi síterepgyakorlatok. Csáky-csúcs aljában az épülő menedékház helyének kijelölése. Gödemesterházán az országzászlónál koszorúhelyezés és megemlékezés Mátyás királyról.

Március 21. Kolozsvár—Törökvágás—Kardosfalva—Szentiványi forrás—Pappfalva—Lombi hegy—Csillaghegy—Brétfű. T.: EKE központban 8.00 ó, 1 napos. Gy.: 6 ó. V.: Ürmösi Jenő. *Szövetségi 5. sz. Mátyás-túra.*

Március 27. Kolozsvár—Törökvágás—Kányafő—Csigadomb—Bácsi-torok—Hójai menedékház. T.: EKE központban 14 órakor. ½ napos. Gy. 5 ó. V.: Balogh Ernő dr. Délelőtt részvétel Mátyás király születésének 500 éves évfordulóján rendezendő ünnepségen. Túra végén 19.00 ó. társas vacsora a hójai menedékházban. *Szövetségi 7. sz. Mátyás-túra.*

Március 28. Kolozsvár—Fenes—Gyalú—Nagykapus—Mákófalva. T.: EKE központban 7.30 ó. 1 napos. Gy.: 8 ó. V.: dr. Tulogdy János. Történelmi emlékek látogatása. A gyaloglási idő előreláthatólag autóbuszutazással rövidítve lesz. Meghálás Nagykapus községben is lehetséges és a következő nap csatlakozás a gyerővásárhelyi túrához. *Szövetségi 10. sz. Mátyás-túra.*

Kolozsvár—Királyhágó között rendezett ünnepi túránk a Mátyás király által 1467-ben járt útvonalon halad.

Március 29—30. Sztána—Riszgettő—Körösfő—Sárvásár—Bánffyhunяд. T.: Sztána v. á. 29-én 18.30 ó, 1 és fél napos túra. Gy.: 5 ó. Népművészeti túra. Meghálás Sztána üdülőtelepen. *Szövetségi 15. sz. Mátyás-túra.*

Március 30—31. Bánffyhunяд—Sebesvár—Csucsá. T.: Bánffyhunяд v. á. 19 ó., 1 és fél napos túra. Gy.: 6 ó. Várrom és Ady-ház megtekintése. Hálás Bánffyhunяд községben. *Szövetségi 16. sz. Mátyás-túra.*

Március 31. és április 1. Csucsá—Királyhágó—Rév. T. Csucsá v. á. 18.30 ó. 1 és fél napos túra. Gy.: 7 ó. H. Csucsá községben. Királyhágón Mátyás király-forrás avatása. V.: Balázs Gyula. *Szövetségi 17. sz. Mátyás-túra.*

Április 1—2. Révi barlang megtekintése és túrák a barlang környékén. T.: Zichybarlang v. m. h. 18.00 ó., 1 és fél napos túra. Gy.: 4 ó. H. révi EKE mh. V.: dr. Tulogy János. A Zichybarlang felfedezésének 40. évfordulóján rendezett ünnepség. *Szövetségi 18. sz. Mátyás-túra.*

Április 4. Kolozsvár—Dónát-út—Csigadomb—Martonos—Báthori h.—Magyarvista—Magyarnádas v. m. h. T.: Kv. EKE központban 8 ó., 1 napos. Gy.: 6 ó. V.: Székely József.

Április 11. Retteg—Csicsóvár—Magura—Lábfalva—Baca. T.: Dés v. á. 10.30 ó., 1 napos. Gy.: 6 ó. V.: Knizsek Károly EKE dési oszt. Kolozsvári turisták 8.50 személyvonattal ind. *Szövetségi 21. sz. Mátyás túra.*

Április 11. Tekintő, Fejérdi-erdő, Kajántópaták völgye (Gyalog). központban 8 ó., 1 napos. Gy.: 4 ó. V.: Timkó Ernő.

Április 18. Kv.—Görbevölgy—Görbegerinc—Leányvár. T.: EKE központban 8 ó., 1 napos. Gy.: 5 ó. V.: Dávid Béla.

Április 25—26. Óradna—Radnaborberek—Ünökő—Óradna. T. óradnai EKE turistaszálláson (Óradnai Magyar Kaszinó) 8 ó. H. Ünökői mh. 2 napos. Gy.: 6+5 ó. V. EKE óradnai osztálya. Kolozsvári tagjaink 24-én Kv-ról indul 14.10 ó. gyorsv. Óradnán Mátyás király-émlékünnep. *Szövetségi 27. sz. Mátyás-túra.*

Április 25—26. Sepsiszentgyörgy—Málnásfürdő—Bodoki havas—Sepsibodok. T.: Sepsiszentgyörgy v. á. 13 ó. H.: Málnásfürdő. 2 napos. Gy.: 3+8 ó. V.: EKE háromszéki osztálya. Kolozsvári turisták 24-én indulnak 14.10 ó. gyorsv. és Sepsiszentgyörgyön hálnak aznap éjjel. 25-én d. e. városnézés és ünnepi osztályülés, d. u. Málnásfürdő környékének megtekintése. 25-én Bodoki havason építendő menedékház helyének kijelölése. *Szövetségi 31. sz. Mátyás-túra.*

Április 26. Kolozsvár—Szénafüvek—Elővölgy—Halmokköze—Melegvölgy. T.: EKE központban 8 ó., 1 napos. Gy.: 6 ó. V.: Ürmössi Jenő.

Május 1—2. Beszterce—Pintáki sósfürdő—Nagy Henye—Borgóprund. T.: Beszterce v. á. 14.20 ó. H. Pintáki fürdő. 1 és félnapos. Gy.: 3+9 ó. V.: EKE besztercei osztálya. Kolozsvári turisták május 1-én 8.30 ó. személyvonattal ind. *Szövetségi 35. sz. Mátyás-túra.*

Május 2. Dés—Désakna—Néma. T.: Dés v. á. 10.30 ó. 1 napos. Gy.: 5 ó. V.: EKE széplési osztálya. Désaknai sóbányák megtekintése.

Rövidítések: Kv.: Kolozsvár. T.: Találkozás helye és ideje. H.: Hálás. Gy.: Gyaloglási menetidő. V.: vezető. Mh.: menedékház. V. á.: vasútállomás. V. m. h. vasúti megállóhely.

MEGHÍVÓ.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület 1943. évi március hó 26-án d. u. 6 órakor az Egyesület helyiségében (Kolozsvár, Jókai-utca 2. II.)

RENDKIVÜLI KÖZGYŰLÉST

tart, melyre az Egyesület tagjait ezúton is tisztelettel meghívja az elnökség.

A közgyűlés tárgya: Az új alapszabályok jóváhagyása.

A közgyűlés a megjelent tagok számára való tekintet nélkül határozatképes.

Az EKE elnöksége.